

Ornitologický rok 2009 na Tovačovsku

Ornithological year 2009 in Tovačov

Jiří Šírek

Tržní náměstí 63, 752 01 Kojetín, Česká republika; jirka.sirek@seznam.cz

ŠÍREK J., 2010: Ornitologický rok 2009 na Tovačovsku. *Ornithological year 2009 in Tovačov*. Zprávy MOS 68: 66–69.

V roce 2009 jsem pokračoval v pravidelných kontrolách vodních ploch v okolí Tovačova. Provedl jsem tak celkem 152 exkurzí, při kterých jsem sledoval nejen vzácnější druhy ptáků, ale i početnost a hnízdění relativně běžných druhů. Předkládaná zpráva navazuje na práce publikované ve Zprávách MOS (Šírek 2007/2008, Šírek 2009).

1. RARITY

Stejně jako prakticky v každém z dřívějších let, i v roce 2009 přinesly ornitologické výzkumy i pozorování raritních druhů. Historicky první pozorování jsem zaznamenal u **kormorána malého** (*Phalacrocorax pygmeus*), kdy 10. 4. pozoroval V. Holec 1 ex. na Hradeckém rybníku, bohužel nepodal o tom zprávu faunistické komisi. Kormoráni mají se však objevili i na podzim. 19. 10. jsem zjistil 2 ptáky na Donbase (Annínská pískovna) a v prosinci mezi 19. 12. a 27. 12. bylo několika ornitology zaznamenáno až 5 ex. na pískovnách. Dalším prvovýskytem v Tovačově je pozorování 2 **pisil čáponohých** (*Himantopus himantopus*), které se zdržely od 13. do 17. 5. na Hradeckém rybníku.

Z dalších raritních druhů, které však již byly na Tovačovsku dříve zjištěny jde o **potápku žltorohou** (*Podiceps auritus*) 8. 11. – 8 ex., Donbas (L. Doupal), **volavku červenou** (*Ardea purpurea*) 24. 5. – 1 ex., Hradecký rybník (L. Doupal, J. Šírek), 21.–22. 7. – 1 a 2 juv. tamtéž (J. Havránek, D. Lučan), **bernešku bělolící** (*Branta leucopsis* (3. výskyt)) 27.–28. 3. – 10 ex. na Hradeckém rybníku (J. Šírek, V. Beran, L. Doupal a další), **husici nilskou** (*Alopochen aegyptiaca*) 1 pár na Hradeckém rybníku mezi 18. 5. a koncem srpna, **husici rezavou** (*Tadorna ferruginea*) 5. a 13. 5. – 1 ex. na Hradeckém rybníku, **turpana černého** (*Melanitta nigra*) 2 F na Donbase 8.–12. 11. a 18.–20. 12., **káni bělochvostou** (*Buteo rufinus* (3. výskyt)) 4. 5. – 1 ex. na poli nad Hradeckým rybníkem, **jeřába popelavého** (*Grus grus*) úspěšně zimující imm. pták od listopadu 2008 do 10. 4., **ústřičníka velkého** (*Haematopus ostralegus*) (4. výskyt) – 1 ex. na Křenovském rybníku od 25. do 31. 3., **kameňáčka pestrého** (*Arenaria interpres*) 1 ex. pozorován na těžebním zařízení na Troubecké pískovně 11. 8. (R. Doležal), **rybáka dlouhoočaseho** (*Sterna paradisaea*) 25. 7. – 1 ex. na Hradeckém rybníku (L. Doupal), **rybáka severního** (*Sterna sandvicensis*; t.j. 3. výskyt) 19.7. – 4 ad. ex. na Hradeckém rybníku (L. Doupal, J. Šírek).

2. PRŮTAH A POČETNOST

V následujícím přehledu jsou stručně okomentovány výskyty protahujících druhů a vybraných druhů hnízdících, u kterých byla sledována početnost, podrobnější informace lze nalézt v měsíčních zprávách umístěných na webu www.mos-cso.cz.

Potáplice severní (*Gavia arctica*)

v I. zaznamenan 1 ex., na jarním tahu 1 ad. (17. 4.),
na podzim od 18. 10.–31. 12. až 5 ex.

Potáplice malá (*Gavia stellata*)

v I. zaznamenan 1 ex., na jaře 13. 4. a 16.–19. 5.
po 1 ad., na podzim mezi 19. 11.–31. 12. až 4 ex.

Potápka roháč (*Podiceps cristatus*)

zimovalo 22 ex., na jaře maximálně 132 ex. (IV.),
od léta počty postupně klesaly na 20 ex. ve XII.
Hnízdilo asi 35 párů.

Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*)

poprvé 16. 3. – 5 ex., maximum 20 ex. v IV.,
koncem VI. pozorován 1 juv. mezi ad. ptáky,
takže snad vyhnízdil alespoň 1 pár.

Potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*)

pozorována jen na podzimním tahu:
6. 8. – 1 ex., 20. 10.–20. 11. – 1 ex., 5. 12. – 1 ex.

Potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*)

hnízdilo 5 párů, maximálně pozorováno 10 ad. ex.

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)

měsíční maxima: I. – 72, II. – 400, III. – 250, IV. – 55,
V. – 10, VI. – 30, VII. – 33, VIII. – 100, IX. – 200,
X. – 530, XI. – 140, XII. – 230.

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*)

na jaře sečteno max. 75 ex. (II.), kolonie v rezervaci
Zástudánčí čítala 69 hnízd, na podzim v X.
až 120 ex. na rybnících zimovalo 40–50 ex.

Volavka bílá (*Egretta alba*), měsíční maxima: I. – 1,
II. – 13, III. – 10, IV. – 6, V. – 1, VI. – 1, VII. – 3,
VIII. – 19, IX. – 41, X. – 84, XI. – 50, XII. – 3.

Kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*)

od V. do VIII. byl pozorován 1–2 ex. (ad. i juv.)

Bukač velký (*Botaurus stellaris*) 20. 9. a 31. 12. po 1 ex.

Bukáček malý (*Ixobrychus minutus*)

poprvé 13. 5. – 2 ex., vyhnízdily 2 páry

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*)

na komíně činžáku v Tovačově vyhnízdil 1 pár

Čáp černý (*Ciconia nigra*)

pozorován 2 × ve IV. a 2 × v VII. 1–2 ex.

Labuť velká (*Cygnus olor*), měsíční maxima: I. – 25,
II. – 3, III. – 24, IV. – 57, V. – 91, VI. – 122, VII. – 63,
VIII. – 120, IX. – 155, X. – 180, XI. – 14, XII. – 20,
na Hradeckém rybníku vyhnízdily 3 páry.

Labuť zpěvná (*Cygnus cygnus*)

od konce III. se po celý rok s přestávkami zdržovala
ad. F se žlutým krčným límcem 7R42.

Husa velká (*Anser anser*)

poprvé 9. 2. – 1 ex., na jaře ve III. max. 22 ex.,
v V. pozorováno 10 nehnízdících ptáků, 1. – 2.
6. – 1 ex., 1. 8. – 1 ex., na podzim max. 32 ex. v X.

Husa polní (*Anser fabalis*)

na jaře max. 77 ex. (III.), na podzim poprvé
19. 9. – 2 ex., max. v X. – 130 ex.

Husa běločelá (*Anser albifrons*)

v zimě 2. 1. – 4 ex., na jaře ve III. max. 110 ex.,
ve XII. pozorováno maximálně 70 ex.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*)

měsíční maxima: I. – 1500, II. – 80, III. – 200, IV. – 25,
V. – 80, VI. – 20, VII. – 430, VIII. – 300, IX. – 300,
X. – 500, XI. – 2500, XII. – 4300. Hnízdí do 10 párů.

Kopřivka obecná (*Anas strepera*)

poprvé 15. 3. – 4 ex., maximum v V. – 17 ex.,
pak počty klesaly, 1M ještě 19.–20. 12.

Lžičák pestrý (*Anas clypeata*)

poprvé 15. 3. – 13 ex., maximum ve IV. – 15 ex.,
v VIII. – 15 ex., poslední 9. 11. – 2 ex.

Hvízdák euroasijský (*Anas penelope*)

poprvé 15. 3. – 13 ex., ve III. maximum 28 ex.,
na podzim v XI. – 12 ex., koncem XII. až 3 ex.

Ostralka štíhlá (*Anas acuta*) poprvé 5. 3. – 2 ex., ve
IV. – 4 ex., od IX. do XI. – 3 až 5 ex.

Čírka modrá (*Anas querquedula*)

poprvé 15. 3. – 1 pár, ve IV. max. 18 ex., v VI. 9 ex.,
v VIII. maximálně 20 ex., poslední ještě v IX. – 9 ex.

Čírka obecná (*Anas crecca*)

v I. ojedinělý zimující pták, poprvé na jaře
23. 3. – 8 ex., ve IV. max. 12 ex., v V. 3 ex.,
na podzim maxima v X. 120 a v XI. 190 ex.

Kachnička mandarinská (*Aix galericulata*)

7. 1. – 1M, 5. – 29. 11. – 1F

Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*)

ve IV. pozorován 1 pár, v V. 1M, v VII. 2 páry
a v VIII. 1 až 2 ex.

Polák velký (*Aythya ferina*), měsíční maxima:

I. – 1, II. – 2, III. – 15, IV. – 126, V. – 74, VI. – 50,
VII. – 253, VIII. – 250, IX. – 150, X. – 250, XI. – 65,
XII. – 15, vyhnízdily minimálně 4 páry.

Polák chocholačka (*Aythya fuligula*), měsíční

maxima: I. – 15, II. – 45, III. – 211, IV. – 82, V. – 53,
VI. – 50, VII. – 175, VIII. – 80, IX. – 40, X. – 100,
XI. – 11, XII. – 300, vyhnízdily minimálně 3 páry.

Polák kahołka (*Aythya marila*)

v I. pozorován 1 ex., ve III. – 3 ex., 30. 10. – 9 ex.,
ve XII. až 18 ex.

Polák malý (*Aythya nyroca*)

na jaře 19. 5. a 2. 6. po 1 ex., od 21. 7. do 8. 11. pozorován v počtu 1 až 5 ex.

Morčák velký (*Mergus merganser*)

měsíční maxima: I. – 32, II. – 15, III. – 24, IV. – 3, V. – 3, VIII. – 9, X. – 2, XI. – 15, XII. – 80.

Morčák prostřední (*Mergus serrator*)

18. a 19. 10. – 1 a 3 ex. a 13. 11. – 1 ex.

Morčák malý (*Mergus albellus*)

v I. byly pozorovány až 3 ex., ve III. 4 ex., ve XII. až 9 ex.

Hohol severní (*Bucephala clangula*)

měsíční maxima: I – 12, II – 15, III – 22, IV – 14, X. – 2, XI. – 2, XII – přes 100

Turpan hnědý (*Melanitta fusca*)

v I. pozorovány 2 ex., 1. 11. – 29. 12. 1 až 2 ex.

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

od I. do IV. pozorování 1 – 2 ad. a 1 imm., poté od VIII. do XII. 1 pár, v XI. navíc 1 imm. ex.

Orlovec říční (*Pandion haliaetus*)

poprvé 27. 3. 1 ex., ve IV. až 4 ex., poslední 27. 5. – 1 ex., v VIII. a IX. 1–2 ex.

Luňák hnědý (*Milvus migrans*)

poprvé 25. 3. – 1 ex., ve IV. 1 pár, poté do 27. 9. 1 ex., pravděpodobně hnízdil 1 pár.

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*)

v letním období (VI.–VII.) až do 8. 9. zalétal 1 ex.

Moták pochop (*Circus aeruginosus*)

poprvé 14. 3., hnízdily 4 páry, maximálně 21 ex. (17. 8.), poslední 13. 10. – 1 ex.

Moták lužní (*Circus pygargus*)

23. 8. pozorován 1M a 1 juv. ex.

Moták pilich (*Circus cyaneus*)

27. 3. – 1M, od X. do XII. pozorován 6× jednotlivě.

Káně rousná (*Buteo lagopus*)

29. 9. – 1 ex., 13. 12. – 1 ex.

Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)

7. 2., 1. 3., 11. 4., 1. 8., 6. 8., 18. a 21. 10., 13. 11. pozorování ad. i juv. ptáci.

Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*)

5. 10. a 27. 12. pozorován 1 ex.

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*) 25. 7., 23. 8. a 1. 9.

pozorován 1 ex.

Lyska černá (*Fulica atra*), měsíční maxima: I. – 200,

III. – 260, IV. – 53, V. – 230, VI. – 500, VII. – 660, VIII. – 840, IX. – 1300, X. – 350, XI. – 450, XII. – 500, hnízdilo kolem 25 párů.

Slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*)

hnízdlily minimálně 3 páry

Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), v hnízdní době zaznamenaná 1 pár, naposled 28. 10. – 2 ex.

Chřástal kropenatý (*Porzana porzana*)

3.–27. 10. – 1 ex.

Čejka chocholátá (*Vanellus vanellus*)

poprvé 28. 2. – 7 ex., podzimní maxima: IX. – 1200, X. – 1200, XI. – 800, naposled 5. 12. – 27 ex.

Kulík bledý (*Pluvialis squatarola*)

od 11. 10. po celý X. – 1 až 3 ex.

Kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*),

poprvé 1. 3. – 1 ex., od 28. 10. do 13. 11. – 1 až 2 ex., naposled 18. 12. – 1 ex.

Kulík říční (*Charadrius dubius*), poprvé 25. 3. – 5

ex., naposled 11. 10. – 1 ex., hnízdily 3 páry.

Kulík písečný (*Charadrius hiaticula*)

27. 3. – 2 ex., 27. 9. – 1 ex.

Bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)

v X. pozorováno až 7 ex.

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*)

24. 10. – 1 ex., 22. 12. – 1 ex.

Jespák obecný (*Calidris alpina*)

na jaře 25. 3. – 1 ex., na podzim od IX. s maximum 16 ex. v X., poslední 12. 11. – 2 ex.

Jespák malý (*Calidris minuta*) 9. 10. – 1 ex.**Jespák bojovný** (*Philomachus pugnax*), poprvé

2. 4. – 1 ex., maximum 13. 5. – 17 ex., poslední 30. 10. – 1 ex.

Vodouš bahenní (*Tringa glareola*)

jednotliví ptáci zaznamenaní ve IV. a VIII.

Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*)

27. 3. – 7 ex., od IX. do XI. pozorovány 1 až 3 ex., ve XII. 1 ex.

Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)

poprvé 23. 3. – 3 ex., na jarním tahu ve III. – IV. až 8 ex.

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)

poprvé 17. 4. – 3 ex., v létě 17. 7. – 1 ex., poslední 9. 10. – 1 ex.

Vodouš tmavý (*Tringa erythropus*)

poprvé 9. 4. – 1 ex., na podzim minimálně 3 ×, poslední 12.11. – 1 ex.

Pisík obecný (*Actitis hypoleucos*)

poprvé 8. 4. – 1 ex., od VII. do IX. až 6 ex., poslední 20. 9. – 2 ex.

Koliha velká (*Numenius arquata*)

od 31. 7. do 18. 10. pozorováno 1 až 6 ex.

Koliha malá (*Numenius phaeopus*) 17. 8. – 1 ex.

Racek bouřní (*Larus canus*)

měsíční maxima: I. – 35, II. – 58, III. – 50, IV. – 15, VIII. – 1, IX. – 1, X. – 6, XI. – 1000, XII. – 1100

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*)

poprvé 9. 2. – 15 ex., maximum ve III. – 2700 ex., hnízdí asi 120 párů, po hníždění v VIII. nocuje až 2000 ex., v IX. – 350, v X. – 1700, v XI. – 1300, ve XII. – 200 ex.

Racek černohlavý (*Larus melanocephalus*)

od IV. do VII. se vyskytovaly 2 až 3 ad. ex., v VIII. – 3 juv. ex., naposledy 2. 11. – 1 juv. ex.

Racek žlutonohý (*Larus fuscus*)

v I. pozorování 2 imm, ve III. zjištěn 8 × s maximum 27. 3. – 11 ex., na podzim 13. 9. do 24. 11. – 1 až 2 ad. i imm. ex., celkem za rok 2009 pozorováno 18 ×.

Racek bělohlavý (*Larus cachinnans*)

měsíční maxima: I. – 5, II. – 29, III. – 53, IV. – 10, V. – 8, VI. – 2, VII. – 4, VIII. – 8, IX. – 9, X. – 153, XI. – 365, XII. – 200

Racek středomořský (*Larus michahellis*)

kvůli obtížné determinaci těžko zjištělný druh, výskyt byl prokázán mimo jiné 18.–22. 4. – 2ad., 4.–13. 5. – po 1 ex. (různí ptáci), 25. 7. – 1 ex.

Racek malý (*Larus minutus*)

poprvé 18. 4. – 7 ex., maximum v V. – pozorován 11 × (až 5 ex.), od VI. do X. pozorován nejméně 14 × v počtu 1 až 3 ex., naposled 28. 10.

Rybák obecný (*Sterna hirundo*)

poprvé 6. 4. – 1 ex., na jaře ve IV. až 15 ex., hnízdí na pískovných v počtu 5 párů, maximum 5. 8. – 23 ex., poslední 5. 9. – 2 ex.

Rybák černý (*Chlidonias niger*)

poprvé 22. 4. – 2 ex., maximum 13. 5. – 63 ex., v VI. pozorováno až 7 ex., v VII. 9 × až 15 ex., v VIII. až 80 ex.

Rybák bělokřídý (*Chlidonias leucopterus*)

poprvé 25.4. – 1 ex., ve IV. zjištěn 5 × s maximum 21 ex., v V. 3 × s maximum 20 ex., v VI. pozorován 6. a 27. 6. – 1 ex.

Rybák bahenní (*Chlidonias hybridus*), poprvé

13.4. – 2 ex., ve IV. zjištěn 5 × s maximum 8 ex., v V. 6 × s maximum 12 ex., v VI. 4 × 1 až 2 ex., v VII. 2 × 1 ex., v VIII. 3 × až 3 ex., naposled 29. 8.

Ledňáček říční (*Alcedo atthis*)

v I. na Mlýnském náhonu napočítáno až 20 ex.

Rorýs obecný (*Apus apus*)

poprvé 17.4. – 1 ex., maximum v VI. – 250 ex.

Skřivan lesní (*Lullula arborea*) 3. 4. – 1 ex., 24. 10. – 15 ex., 20. 12. – 3 ex.

Chocholouš obecný (*Galerida cristata*)

6. 9. – 4 ex. u farmy v Troubkách

Linduška rudokrká (*Anthus cervinus*)

3. 5. – 1 ex., 27. 9. – 1 ex.

Cvrčilka slavíková (*Locustella luscinioides*)

poprvé 13. 4., celkem až 4 zpívající M

Pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*) 17. 5. – 1F

Slavík modráček (*Luscinia svecica*) 16. 5. – 1M

Bramborníček černohlavý (*Saxicola torquata*) hnízdí 3 až 4 páry

Bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*) 29. 8. a 13. 9. – 2 ex.

Ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*)

v XI. – XII. zimují 2 až 3 ex.

Šýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*)

od 18. 9. do 8. 11. pozorováno 2 až 6 ex.

Brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*)

od 11. 1. do 17. 4. pozorováno až 250 ex. (25. 2.)

Konopka žlutozobá (*Carduelis flavirostris*)

21. 10. – 1 ex., 14. 11. – 8 ex.

Strnad luční (*Miliaria calandra*) 1. 8. – 1 ex.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) zimuje asi 15 ex.

3. LITERATURA

ŠÍREK J. 2007–2008: Jaký byl rok 2006 na Tovačovsku? (Několik poznámek k zajímavým pozorováním ptáků). Zprávy MOS 65–66: 110–111.

ŠÍREK J. 2009: Ornitologický rok 2008 na Tovačovsku. Zprávy MOS 67: 80–83.